

ІНЦ "ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ"

За редакцією М.Я.Дем'яненка

**ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ
МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ
НА СЕЛІ**

Видано за підтримки проекту ЄС Тасіс
„Надання підтримки малим і середнім
підприємствам на селі”.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
“ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ”**

**ПРОБЛЕМИ
ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ
МАЛИХ І СЕРЕДНІХ
ПІДПРИЄМСТВ
НА СЕЛІ**

За редакцією М.Я. Дем’яненка

КИЇВ – 2004

Проблеми фінансової підтримки малих і середніх підприємств на селі / За ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 240 с.

ISBN 966-669-101-9

У книзі наведено аналіз механізму фінансування малих і середніх підприємств у сільській місцевості та теоретичні засади його подальшого розвитку.

Рецензенти:

В.І. Грушко, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів Університету економіки та права “Крок”;

П.А. Лайко, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри податкової та страхової справи Національного аграрного університету при Кабінеті Міністрів України.

Рекомендовано до друку вченою радою ННЦ “Інститут аграрної економіки”; протокол № 3 від 29 березня 2004 року.

Видано за підтримки проекту ЄС Tacis – “Надання підтримки малим і середнім підприємствам на селі”.

ISBN 966-669-101-9

© Національний науковий центр
“Інститут аграрної економіки, 2004

ЗМІСТ

Проблеми фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектора АПК (Дем'яненко М.Я., доктор економічних наук, професор ННЦ “Інститут аграрної економіки” УААН)	6
До питання фінансового забезпечення підприємницької діяльності на селі (Малік М.Й., доктор економічних наук, професор, член-кореспондент УААН, м. Київ)	11
Сучасні тенденції та особливості фінансово-кредитного забезпечення в агропромисловому комплексі (Гудзь О.Є., кандидат економічних наук, начальник управління фінансово-кредитних механізмів, страхування та боргових зобов'язань Міністерства аграрної політики)	17
Собівартість продукції сільськогосподарських підприємств у фінансово-економічному механізмі регулювання їх прибутковості (Коваленко Ю.С., доктор економічних наук, м. Київ)	28
Світовий досвід стимулювання розвитку малих підприємств (Нейкова Л., доктор економічних наук, Академія муніципального управління)	34
Амортизаційна політика держави в формуванні власних джерел фінансування процесу відтворення економіки малих підприємств (Нейкова Л., доктор економічних наук Академія муніципального управління; Селінкова О., заступник начальника Управління перспективних досліджень Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції)	41
Спрощена система оподаткування підприємств малого бізнесу (Лазоренко Л.В., кандидат економічних наук, доцент кафедри державних і місцевих фінансів, Академія муніципального управління, м. Київ)	49
Про використання податкового кредиту (Федько В.І., викладач м. Київ)	54
Особливості оподаткування сільськогосподарських товаровиробників (Маньковська Т.І., кандидат економічних наук, доцент кафедри державних і місцевих фінансів, Академія муніципального управління, м. Київ)	59

Інвестиційний клімат України (Гуткевич С.О., завідувач кафедри менеджменту Європейського університету)	66	Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств через систему кредитної кооперації України (Сереженко О.М.)	161
Аналіз та оцінка сучасного стану управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств (Мринська Т.С., кандидат економічних наук, Національний аграрний університет)	75	Російський досвід відродження сільської кредитної кооперації (Коваль Я.О., аспірантка, м. Ірпінь)	169
Форми і методи державної підтримки кредитного обслуговування малого і середнього бізнесу на селі (Молдаван Л.В., доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник Об'єднаного інституту економіки НАН України)	84	Аналіз стану банківського кредитування в Україні (Шовальська П.І., кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту Міжрегіональної академії управління персоналом)	175
Концепція фінансово-кредитного забезпечення розвитку малого та середнього підприємництва на селі (Дученко М.М., кандидат економічних наук, Роше Г., доктор сільськогосподарських наук, Амерова О.В.; Проект ТАСІС „Надання підтримки малим та середнім підприємствам на селі”, м. Київ)	93	Кооперативные объединения при страховании сельскохозяйственных рисков. Мировой опыт и реалии Украины (Алжикин П.С., исполнительный директор ЗАО «Страховая компания «Анжская Русь»)	183
Перспективи розвитку кредитного ринку на селі (Чанко І., кандидат економічних наук)	100	Мікрокредитування як фактор розвитку малого бізнесу (Берестецька Л.М., доцент, Міжрегіональна академія управління персоналом, м. Київ)	192
Удосконалення фінансової підтримки підприємств АПК через механізм здешевлення кредитів (Сомик А.В., ННЦ “Інститут аграрної економіки”, м.Київ)	112	Проблеми управління кредитними ризиками у банківській діяльності при обслуговуванні підприємств агропромислового комплексу (Алиш М.В., кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри державних і муніципальних фінансів, директор Академії муніципального управління, Луцьк) (Сісак, кандидат економічних наук, начальник Управління фінансово-кредитних механізмів, страхування та боргових зобов'язань Міністерства аграрної політики)	197
Еволюційний фактор методу аналізу ієрархій в експертній оцінці майна сільської забудови (Павловська А.Е., магістр, старший викладач кафедри “Державні фінанси” Академії муніципального управління, м. Київ)	119	Створення системи страхування ризиків в агробізнесі: етапи стратегії та етапи розробки (Шинкаренко Р., заст. керівника Київського регіонального офісу Проекту створення системи)	208
Концепція створення кооперативної системи кредитування села (КСАК) (Карасик О.М., кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів, НАУ)	129	Аналіз кредитних ризиків банків і шляхи їх мінімізації (Пічка К.В., кандидат економічних наук)	217
Кредитна кооперація та її ресурсне забезпечення (Алексійчук В.М. –заст. зав. відділу фінансово-кредитної та податкової політики ННЦ “Інститут аграрної економіки”)	136	Страхування як складова кредитного забезпечення сільськогосподарських виробників (Шубенко І.А., ННЦ „Інститут аграрної економіки” УААН)	225
Кооперативні банки – важливий фактор піднесення аграрної економіки (Лузан Ю., заст. міністра Міністерства аграрної політики)	141	Дослідження економічних умов щодо сприяння розвитку страхування сільськогосподарських ризиків в Україні (Колодій О.Д., кандидат економічних наук, Київський національний економічний університет, м. Київ)	232
Концептуальні підходи щодо створення системи аграрних кооперативних банків в Україні (Гончаренко В.В., доктор економічних наук, м. Полтава)	147		
Практика використання іноземного досвіду при фінансуванні малого та середнього бізнесу в Україні (Кудінов А.С., кредитний спеціаліст ЗАТ “ПроКредит банк”)	157		

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ЩОДО СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ АГРАРНИХ КООПЕРАТИВНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

1. Кооперативні банки у кредитно-фінансових системах країн світу

У кредитно-фінансових системах багатьох країн світу, окрім традиційних комерційних банків, надзвичайно важливе місце посідають унікальні фінансові установи – кредитні кооперативи та кооперативні банки. Ці організації знаходяться у власності своїх членів і є результатом практичного втілення кооперативної ідеї фінансової взаємодопомоги населення, що виникла понад 150 років тому в Німеччині, звідки поширилась по всьому світу. Співпрацюючи між собою, кооперативні фінансові установи окремих країн створили потужні багаторівневі розгалужені фінансові системи з розвинутою сервісною інфраструктурою. Наприклад, система кооперативних банків Credit Agricole обслуговує дві третини французького аграрного сектора і має активи понад 875 млрд. євро (це у 60 разів більше, ніж сукупні активи всіх українських комерційних банків). Кооперативний банк Rabobank, охопивши майже 40% ринку депозитних вкладів Нідерландів, на 90% забезпечує потреби аграрного сектора країни в кредитних ресурсах. У 2003 році цим кооперативним банком було надано 24,2 млрд. євро кредитів підприємствам аграрного сектора (ця сума майже у 3 рази перевищує бюджет України). Активи кооперативного банку DZ-Bank (Німеччина) на початку 2003 року становили 183,5 млрд.євро, а загальний баланс трирівневої кооперативної банківської системи, до якої входять крім згаданого банку, 3 регіональних кооперативних банки та 1300 кредитних кооперативів (Volksbanken та Raiffeisenbanken), що мають понад 17 тисяч філій та відділень, перевищує 338,8 млрд. євро. Наведені факти переконливо свідчать про важливе значення кооперативних фінансово-кредитних установ у банківських системах не тільки цих, а й інших країн з ринковою економікою.

2. Причини відсутності кооперативних банків у банківській системі України

До революції в Україні була створена потужна і досить розвинута мережа кооперативних банків та інших кооперативних фінансових установ. Однак, наприкінці 20-х років ця кооперативна кредитна система, яка майже повністю задовольняла потреби селян у фінансових ресурсах, була ліквідована, а її кошти та майно – націоналізовані та передані Державному банку СРСР. У період “перестройки” відбулась підміна понять, і під виглядом “кооперативного руху” почалось відродження приватного підприємництва. У зв'язку з цим, під назвою “кооперативний банк” почалось відродження перших комерційних банків, які не мали нічого спільного із справжніми кооперативними банками. Після проголошення незалежності в 1991 році був прийнятий закон “Про банки і банківську діяльність”, який створив можливість для розвитку в Україні лише комерційних банків. Незважаючи на те, що цей закон начебто створював умови для виникнення банків “різних видів і форм власності”, в ньому було передбачено, що банки можуть будуватись на акціонерних або пайових засадах і мають керуватись у своїй діяльності законодавством України про акціонерні товариства та інші види господарських товариств. В умовах відсутності повноцінного кооперативного законодавства в Україні була сформована банківська система, що складається лише із комерційних банків, створених у вигляді господарських товариств (178 банків у формі акціонерного товариства і 31 банк - товариства з обмеженою відповідальністю). Автори першого українського банківського закону не звернули увагу на те, що в банківських системах багатьох країн світу досить поширена ще й така специфічна й унікальна форма фінансової установи як кооперативні банки, що мають неприбуткову кооперативну природу, належать клієнтам, які є їх рівноправними власниками. Без цього виду фінансових установ кредитно-банківська система жодної країни не може вважатись повноцінною.

3. Головні відмінності кооперативних та комерційних банків

Головні відмінності кооперативних та комерційних банків, виділені на основі аналізу досвіду їх діяльності в багатьох країнах наведені в таблиці 1.

1. Головні відмінності кооперативних та комерційних банків

Ознака	Кооперативні банки	Комерційні банки
Соціальні цілі	Організація фінансової самопомоги на основі об'єднання учасників	Не визначаються
Економічна мета	Надання фінансових послуг учасникам (членам), які одночасно є власниками і клієнтами	Отримання прибутку від надання фінансових послуг клієнтам для розподілу його між власниками
Статус	Неприбуткова організація	Підприємницька організація
Організаційна форма	Кооператив	Акціонерне товариство, ТОВ, приватна фірма
Управління	Демократичне. Кожен учасник має право одного голосу, незалежно від частки в пайовому капіталі банку	Приватно-групове. Кількість голосів пропорційна частці в статутному капіталі банку
Власники	Всі учасники (члени), незалежно від часу вступу. Членство відкрите з тенденцією до постійного розширення	Засновники чи акціонери. Кількість власників має тенденцію до обмеження
Клієнти	Виключно члени-власники*	Переважно особи, що не є власниками
Види послуг	Всі або окремі види банківських послуг, додаткові нефінансові послуги	Всі види банківських послуг
Пріоритетні сектори	Сільськогосподарський та дрібний бізнес, домашні господарства	Велика промисловість, торгівля, менше – домашні господарства
Капітал	Початковий пайовий капітал є порівняно невеликим, але постійно зростає за рахунок нових членів Велика зацікавленість у накопиченні резервного капіталу	Статутний капітал вноситься при створенні, є порівняно великим та фіксованим. Низька зацікавленість у накопиченні резервного капіталу
Тенденції системного розвитку	Формування “міцної піраміди” знизу-вверх (місцеві банки – регіональні банки - національний кооперативний банк)	Створення “сітки” зверху-вниз (банк-відділення-філії)
Законодавче регулювання	Кооперативне та банківське законодавство	Підприємницьке та банківське законодавство
Державна підтримка	У вигляді пільгового оподаткування та кредитування, спрямування через ці банки державної допомоги окремим секторам та соціальним групам	У вигляді сприятливого правового поля
Державний нагляд	Національним банком з можливою передачею окремих функцій нагляду Центральному кооперативному банку	Національним (центральним) банком

* Кооперативні банки в багатьох країнах Європи можуть залучати вклади від осіб, що не є учасниками (членами) банку, але кредити, як правило, надаються переважно учасникам.

4. Перспективи кредитування підприємств АПК та актуальність створення в Україні аграрних кооперативних банків

Банкрутство акціонерного комерційного банку "Україна", що традиційно обслуговував аграрний сектор, не було випадковим і стало значною системною втратою, яка може мати суттєві наслідки для української економіки. Створення для обслуговування аграрного сектора не кооперативного, а акціонерного комерційного банку в процесі реорганізації державного Агропромбанку було стратегічною помилкою.

Цей банк із самого початку свого створення був приреченим, тому що, перейшовши на нову акціонерно-комерційну основу, був змушений традиційно обслуговувати аграрний сектор. А як свідчить досвід багатьох країн, кредитування сільськогосподарського виробництва ніколи не було привабливим для комерційних банків. Це явище має багато причин, але всі вони зводяться до однієї - значному ризику при порівняно невеликих активах позичальників. Тому комерційні банки надають перевагу клієнтам з інших секторів - промисловості, торгівлі, транспорту тощо.

Фінансове ж обслуговування аграрного сектора в більшості країн світу здійснюють переважно кооперативні банки, власниками яких є самі сільгоспвиробники. Ці банки, як правило, активно підтримуються державою і переважно через них здійснюється державна підтримка національного аграрного сектора.

Сьогодні від правильного вибору перспективної моделі фінансово-кредитного обслуговування аграрного сектора залежить майбутнє українського села. Схема часткової компенсації з державного бюджету відсоткових ставок за кредитами комерційних банків, дає змогу зменшити проблему кредитування сільгоспвиробників, але не вирішити її, бо має чотири суттєвих недоліки:

щорічно з бюджету необхідно виділяти значні суми коштів, які потрапляють не сільгоспвиробникам, а власникам комерційних банків;

шанс отримати кредити мають лише міцні господарства, які можуть надати для банків заставу (частка таких господарств у загальній кількості товаровиробників є досить невеликою);

банкам не вигідно кредитувати дрібних сільгоспвиробників, якими є переважна більшість фермерів, одноосібників та особистих господарств населення (тому понад 80% сільгоспвиробників залишаються поза сферою інтересів комерційних банків);

існує значний системний ризик, бо власники комерційних банків у будь-який момент можуть встановити інші пріоритети і відмовитись від кредитування аграрного сектора (при виникненні більш привабливих умов кредитування в інших секторах економіки).

Інша модель вирішення проблем фінансово-кредитного обслуговування села шляхом створення державного земельного банку, яка активно обговорюється останнім часом, поряд з певними позитивними рисами має й кілька суттєвих недоліків:

для створення державного земельного банку необхідно виділити значні кошти з державного бюджету;

ефективність майбутнього державного управління цим банком можна небезпідставно поставити під сумнів (цей висновок підтверджується логікою приватизаційного процесу, який здійснюється в результаті неспроможності держави ефективно управляти своєю власністю).

Слід зазначити, що пропозиція щодо створення в Україні системи аграрних кооперативних банків не протирічить вказаним вище моделям фінансово-кредитного забезпечення аграрного сектора, а доповнює їх новим, європейським зразком системи аграрного кредиту.

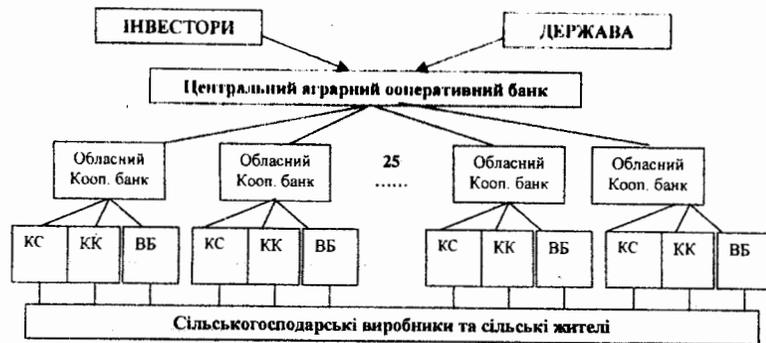
5. Можлива структура системи аграрних кооперативних банків в Україні

Можливість створення в Україні кооперативних банків передбачена новою редакцією Закону "Про банки та банківську діяльність" від 7.12.2000 року, у ст.8. якого відзначено, що кооперативні банки створюються за принципом територіальності і поділяються на місцеві та центральні кооперативні банки. Уча-

сниками центрального кооперативного банку є місцеві (обласні) кооперативні банки.

Система аграрних кооперативних банків має будуватися за принципом знизу-вверх (рис. 1). В основі пропонованої системи мають бути сільські кредитні та ощадно-позичкові кооперативи (каси), що створюються на базі одного або кількох сусідніх сіл і членами-власниками яких є сільські жителі. До прийняття відповідного кооперативного законодавства, яке б регулювало створення та діяльність цих установ, їх функцію можуть виконувати сільські кредитні спілки чи філії існуючих районних кредитних спілок. Другий рівень системи могли б скласти кредитні спілки (КС), що діють в районних центрах або районні відділення обласного кооперативного банку (ВБ) чи кредитних спілок, що мають обласний статус. Третій рівень формують обласні аграрні кооперативні банки, створені самостійно або на базі міцних кредитних спілок, що діють в обласних центрах. Четвертий, національний рівень, складає Центральний аграрний кооперативний банк, який логічно завершує побудову кооперативної фінансової системи аграрного сектора, об'єднуючи існуючі з аграрним сектором.

Рис. 1. Національна система аграрних кооперативних банків

де КС – кредитні спілки,
 КК – кооперативні каси,
 ВБ – районні відділення обласних кооперативних банків чи кредитних спілок з обласним статусом (де немає районних кредитних спілок)

6. Основні підходи до створення системи аграрних кооперативних банків в Україні

Основні умови та можливі соціально-економічні наслідки створення системи аграрних кооперативних банків в Україні наведені в таблиці 2.

2. Умови та соціально-економічні наслідки створення системи аграрних кооперативних банків в Україні

Впровадження та ресурси	Соціально-економічний ефект
<p>Статутний капітал одного обласного кооперативного банку має становити 1 млн. євро, а центрального - 5 млн. євро.</p> <p>Для становлення повноцінної системи із 25 обласних і Центрального кооперативних банків необхідно 30 млн. євро або 150 млн. гривень. Така сума щорічно виділяється з бюджету на компенсацію відсоткових ставок підприємств АПК і потрапляє до комерційних банків.</p> <p>Будувати систему кооперативних банків доцільно поетапно, починаючи з областей, де є необхідні передумови (кредитні спілки, підтримка влади тощо).</p> <p>На 1 область необхідно 5 млн. грн. Частина з них (5-10%) мають внести сільгоспвиробники, іншу частину - держава. При цьому додаткових ресурсів з бюджету не потребується. Достатньо залучити фінансові ресурси Державного фонду підтримки фермерства та перерозподілити на цю мету частину коштів, призначених для компенсації відсоткових ставок за банківськими кредитами.</p> <p>Виділена державою сума на формування статутного капіталу системи аграрних кооперативних банків може бути через певний час (3-5 років) повернута державі учасниками цих банків шляхом викупу державної частки.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Кардинальне вирішення проблеми створення надійної та ефективної системи фінансово-кредитного обслуговування АПК. Залучення через новостворену кредитно-кооперативну систему в реальний сектор економіки частини коштів, що знаходяться на руках у населення (за оцінками експертів ця сума сягає 10-20 млрд. доларів). Підвищення доходів селян за рахунок відсотків, отримуваних на вкладені в систему аграрних кооперативних банків кошти (15-20% у рік від вкладеної суми). Підвищення ефективності та збільшення обсягів виробництва традиційними сільгоспвиробниками за рахунок збільшення обсягів кредитування і зменшення плати за кредитні ресурси та фінансові послуги. Значне збільшення обсягів виробництва продукції сільського господарства в дрібних особистих господарствах населення завдяки створенню доступного механізму отримання кредитів для переважної більшості селян. Створення умов для розвитку нових виробничих і переробних потужностей та нових робочих місць у сільській місцевості. Збільшення надходжень до бюджетів різних рівнів за рахунок збільшення доходів селян та обсягів виробництва сільгосппродукції.

Аналіз існуючих в Україні умов та вибіркоче опитування сільгоспвиробників дали змогу зробити кілька важливих висновків для розробки стратегії побудови кооперативної кредитної системи АПК. По-перше, нинішнє банківське та кооперативне законодавство не сприяє створенню ефективної системи сільської кредитної кооперації. По-друге, переважна більшість українських сільгоспвиробників ще не готова до реальної та повноцінної фінансової участі у створенні аграрних кооперативних банків. Тому державі належить вирішальна роль у започаткуванні і здійсненні цього процесу. По-третє, сьогодні в Україні є окремі елементи (кредитні спілки) та умови (ініціативи в регіонах, певні фінансові ресурси та досвід) для того, щоб розпочати процес і закласти основи ефективної моделі кооперативної кредитної системи європейського зразка для аграрного сектора економіки, навіть без внесення суттєвих змін у законодавство.

Запропонована концепція створення кооперативної кредитної системи для аграрного сектора України передбачає кілька послідовних етапів.

Перший етап – самоорганізація кредитних спілок в окремих областях. В результаті цього мають бути створені і належним чином легалізовані обласні об'єднання (асоціації) кредитних спілок в областях. Асоціації візьмуть на себе виконання наступних функцій: навчання, консультування, юридичне та інформаційне супроводження кредитних спілок; аудит і аналіз фінансового стану своїх членів; поширення ідеї кредитної кооперації та допомога у створенні нових спілок; представлення руху кредитних спілок в органах влади та місцевого самоврядування. Асоціації почнуть формувати регіональні стабілізаційні фонди кредитних спілок, які поступово перетворяться у фонд гарантування вкладів, що суттєво збільшить можливість залучення спілками області зовнішніх фінансових ресурсів. Обласні асоціації аграрних кредитних спілок з часом стануть членами об'єднання кредитних спілок національного рівня (НАКСУ чи іншого).

Другий етап – створення на базі обласної асоціації кредитних спілок Об'єднаної кредитної спілки (ОКС). Головною функцією такої спілки стане залучення вільних коштів кре-

дитних спілок, банків та інших кредиторів для рефінансування кредитних спілок області та здійснення інших законних фінансових операцій. Це дозволить кредитним спілкам області стати більш стабільними і потужними фінансовими організаціями, що будуть ефективно управляти своєю ліквідністю. Практично *об'єднана кредитна спілка в своїй області де-факто стане кооперативним банком*, але з трохи меншим набором послуг (так званою „обмеженою ліцензією”).

Третій етап – створення об'єднаними кредитними спілками областей Центральної об'єднаної кредитної спілки (ЦОКС). Ця, створена на національному рівні, фінансова установа буде виконувати роль АПЕКС-установи і завершить формування класичної трирівневої кооперативної кредитної системи в умовах несприятливого банківського законодавства.

При цьому слід зазначити, що при внесенні сприятливих змін у банківське законодавство формування кооперативної кредитної системи для аграрного сектора України може бути продовжено наступними етапами (четвертим і п'ятим), які дозволять вивести створену в результаті реалізації попередніх етапів кооперативну систему на новий якісний рівень.

Четвертий етап - реорганізація об'єднаних кредитних спілок областей в повноцінні обласні (місцеві) кооперативні банки. Це дозволить об'єднаним кредитним спілкам в областях стати банками де-юре і розширити перелік здійснюваних для своїх членів операцій (так звана „повна ліцензія”). Таким чином, при сприятливому законодавстві об'єднані кредитні спілки в областях можуть легко і швидко перетворитись у повноцінні місцеві банківські установи з повним набором банківських послуг.

П'ятий етап – створення місцевими кооперативними банками Центрального аграрного кооперативного банку на національному рівні. Це може бути здійснено шляхом реорганізації ЦОКС і буде логічним завершенням побудови повноцінної кооперативної банківської системи для аграрного сектора України, що відповідатиме аналогічним європейським системам. Центральний аграрний кооперативний банк поєднає всі місцеві кооперативні банки в єдину систему, надасть їм переваги вели-

кого системного банку без втрати незалежності й автономності. Ця вся кооперативна система працюватиме в інтересах малих і середніх підприємств АПК, бо вони будуть її співвласниками і зможуть управляти нею через свої низові організації – кредитні спілки та місцеві кооперативні банки

Таким чином, запропонований підхід дозволить за короткий час створити основу надійної й ефективної системи кооперативного кредитування аграрного сектору України, швидкість подальшого розвитку якої залежатиме від підтримки держави (внесення необхідних змін до законодавства і сприяння з боку держави). Але навіть без такої підтримки ця система буде продовжувати розвиватись, хоч і значно повільнішими темпами.

Запропонована вище концепція побудови національної системи кредитної кооперації базується на висновку, що на даний момент в Україні відсутні всі необхідні умови для створення ефективних кооперативних банків європейського типу на основі діючого закону „Про банки і банківську діяльність”. Якщо у будь-якому регіоні України виникне ініціативна група по створенню місцевого кооперативного банку, яка візьме на себе зобов'язання і забезпечить внесення не менш як 50 потенційними учасниками банку його статутного капіталу в розмірі 1,0 млн. євро і яка погодиться будувати діяльність цього банку на основі класичних, визнаних в усьому світі кооперативних принципів (кожний член має один голос при прийнятті рішень, спрямованість послуг на членів тощо) – ця ініціатива заслуговуватиме на саму серйозну підтримку і може стати ще одним шляхом побудови ефективної кооперативної системи кредитування підприємств агропромислового комплексу.

Література

1. Гончаренко В.В. Кредитна кооперація: форми економічної самопомоги сільського і міського населення у світі та в Україні (теорія, методологія, практика). – К.: Глобус, 1998. – 330с.

2. Гончаренко В.В. Кредитні кооперативні формування у сільському господарстві // Основи сільськогосподарської обслу-

говуючої кооперації: Навч. посіб. / За ред. В.В. Зіновчука. – К.: Вища освіта, 2001. – 464 с.

3. Гончаренко В.В. Неприбуткова економічна природа кредитних спілок та кооперативних банків // Вісник НБУ. – 2002. – №5. – С.29-31.

ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ ПРИ ФІНАНСУВАННІ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Першою і єдиною в Україні фінансовою установою, яка спеціалізується виключно на наданні банківських послуг малим та мікропідприємствам є ПроКредит Банк. У перекладі з латинської мови “ПроКредит Банк” означає, що він створений “для кредитування, для довіри”.

ПроКредит Банк належить до міжнародної мережі банків, які працюють у 18 країнах світу, в тому числі в 10 країнах Європи. В Європі, крім України, ПроКредит Банки успішно функціонують в Албанії, Болгарії, Грузії, Молдові, Косово, Сербії і Чорногорії, Боснії і Герцеговині, Румунії, Македонії і Росії (започатковується). Вони підтримують і зміцнюють економіку цих країн, надаючи фінансові ресурси сектору малого і середнього підприємництва. Всі банки мережі об'єднані єдиною групою акціонерів та єдиною місією – сприяння розвитку малого бізнесу, оскільки саме малі та середні підприємства створюють найбільшу кількість робочих місць та роблять життєво важливий внесок в економіку кожної країни. П'ять міжнародних організацій: Європейський Банк Реконструкції та Розвитку (20%), Міжнародна Фінансова Корпорація (20%), Німецька інвестиційна компанія IMI AG (20%), Американський Фонд WNISEF (20%), Кредитна установа для відбудови (KfW) (20%), орієнтованих на сприяння розвитку бізнесу, є акціонерами ПроКредит Банків і визначають політику цих банків. В Україну вони привнесли свій досвід, набутий в різних країнах світу, адаптували його до українських умов – результатом стало створення ПроКредит Банку для підтримки малого і дрібного бізнесу.